

Morgondagens ledare – rekryteringsutbildning för blivande rektorer

Skolverket har i uppdrag att genomföra en rekryteringsutbildning för blivande rektorer. Det är en insats inom ramen för de framtida professionprogrammen för lärare och förskollärare. Rekryteringsutbildningen ska vara i linje med de förslag som återfinns i slutbetänkandet *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärare och rektors professionella utveckling*.¹ Rekryteringsutbildningen ska också knyta an till den statliga befattningsutbildningen för rektorer, Rektorsprogrammet.

Fortbildningens syfte

Syftet med en statlig rekryteringsutbildning är att stärka skolledaruppdraget generellt. En rekryteringsutbildning ska ge bättre förutsättningar för nya rektorer att kunna utföra sitt uppdrag, och därmed motverka omsättningen på rektorer. Ett annat syfte är att tydliggöra för lärare och förskollärare vad som förväntas av den som inriktar sig på en framtida roll som rektor, samt att ge verktyg för att kunna hantera den. Därutöver är ett centralt mål att en rekryteringsutbildning ska främja rekryteringen av rektorer. Insatsen handlar också om att öka ledarkompetensen hos personer som har eller kommer att ha andra ledaruppgifter i förskolan och skolan. En stärkt ledarskapskompetens, gynnar hela verksamheten såväl dess arbetsorganisation som utvecklingsorganisation, vilket ger en positiv lärmiljö med goda relationer och ett tillitsfullt klimat.

Det är också viktigt att ge alla huvudmän likvärdiga förutsättningar att erbjuda en rekryteringsutbildning för blivande rektorer.

Rektors första tid

Forskning visar att rektors yrkeskompetens är avgörande för förskolans och skolans utveckling. Det är under rektorns första yrkesverksamma år som flest rektorer lämnar sitt rektorsuppdrag. Mot bakgrund av detta finns det såväl behov som goda skäl att erbjuda lärare och förskollärare som vill yrkesväxla till rektor en möjlighet att förbereda sig för uppdraget, så att den första tiden i tjänsten som rektor underlättas. En viktig framgångsfaktor för såväl förskolan som skolan är kontinuitet på ledningsnivån. Inom ramen för kommande professionsprogram finns det därför en nationell struktur för kompetensutveckling, som innehåller en rekryteringsutbildning för legitimerade förskollärare och lärare. En rekryteringsutbildning kan bidra till att fler rektorer stannar längre i yrket, stärker kontinuiteten, men även att fler söker sig till uppdraget som rektor.

¹ SOU 2018:17

Rektors uppdrag, ansvar och roll

Rektorn har enligt skollagen och läroplanerna det övergripande ansvaret för enhetens verksamhet, dess resultat och kvalitet – både som pedagogisk ledare och chef för förskollärare, lärare och övrig personal. Med utgångspunkt i styrdokumentet och de förutsättningar som staten och huvudmannen ger ska rektorn tolka och förmedla en förståelse för uppdraget, organisera arbetet i verksamheten samt tillsammans med personalen utveckla innehåll och arbetsformer.

En förutsättning för att skapa framgångsrika förskolor och skolor är det pedagogiska ledarskapet, vilket innebär att leda och samordna all personal i pedagogisk verksamhet, där alla barn och elevers lärande och välmående är i fokus. Det innebär god kännedom om vad som exempelvis karaktäriserar god undervisning och vad som påverkar barn och elevers lärande.

Rektorn har ansvar för att enhetens resultat följs upp och utvärderas i relation till de nationella målen, men också utifrån lokalsamhällets förutsättningar och villkor. I dialog med huvudmannen och i samarbete med sin personal ska rektor kartlägga och analysera verksamheten kritiskt för att identifiera nödvändiga utvecklings- och förbättringsområden. En central aspekt i ledarskapet är därför förmågan att prioritera och att styra resurser till de behov det systematiska kvalitetsarbetet visar. Hela styrkedjan behöver därför tydliggöras i rekryteringsutbildningen.

Rektorn ska dessutom aktivt verka för att värdegrunden som verksamheten ska vila på enligt läroplanerna omsätts i praktiken. Rektorns omdöme och etiska kompetens är därmed avgörande i ett autentiskt och demokratiskt skolledarskap.

Fortbildningens genomförande

Målgrupp

Målgruppen är legitimerade förskollärare och lärare, inklusive grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem liksom yrkeslärare.

Upplägg och arbetssätt

Rekryteringsutbildningen inriktas mot styrning, ledarskap och kvalitetsarbete. Förskollärare och lärare ska därmed utveckla sin förståelse för rektors uppdrag. Teoretiska kunskaper ska knyta an till skolans vardagliga praktik och utmaningar, på så sätt att teori och praktik varvas till en meningsfull helhet.

Utbildningen bygger på ett erfarenhetsbaserat, problembaserat och ett processorienterat lärande. Det innebär att deltagarna förväntas arbeta aktivt med frågeställningar och egna erfarenheter vilka ska ställas i relation till olika slags teorier och modeller. Undervisningen består av verksamhetsnära studier genom exempelvis skuggning, tillämpningsövningar, professionellt skrivande, föreläsningar och egna litteraturstudier. Skolhuvudmannens perspektiv är viktigt och ska involveras i utbildningen.

Tidsomfattning

Fortbildningen motsvarar 7,5 högskolepoäng på grundläggande nivå och utbildningen består av 6–8 utbildningsdagar om minst 48 undervisningstimmar som genomförs under 2 terminer. Minst hälften av utbildningsdagarna ska bestå av fysiska träffar, som till exempel kan vara i internatform.

Kostnad

Skolverket betalar universitetens kostnader för utbildningen, medan huvudmannen står för deltagarnas förutsättningar att genomföra utbildningen i form av resor, tid, kurslitteratur samt kostnader för internatdagar.

Mål och innehåll för kunskapsområdet

Efter genomgången fortbildning ska förskollärare och lärare ha vidareutvecklat kunskap och kompetenser som bidrar till en ökad förståelse för det centrala i rektors uppdrag i olika utbildningskontexter. Det innebär kunskap om förskolan och skolans ramverk, dess lagar, förordningar och övriga styrdokument. Särskild vikt ska läggas vid att deltagarna utvecklar en grundläggande förståelse av ledarskap och samtidigt synliggör och utvecklar den egna ledarskapsförmågan. Grundläggande är också kunskaper om vad det är för verksamhet man leder och vad som karaktäriserar förskolan och skolans kärnprocesser. Därutöver en god förståelse för, och förmåga att bedriva systematiskt kvalitetsarbete.

Följande moment utgör kursens olika teman:

Förskolan och skolans styrning:

Förskolan och skolan som politiskt styrd organisation och dess samhällsuppdrag ingår i detta moment. Centralt är skolans styrdokument och regelverk. Styrsystemets utformning i ett historiskt och nutida perspektiv ska behandlas. Styrkedjans olika delar, uppdrag och hur delarna samverkar ska belysas och diskuteras utifrån ett reflekterande och kritiskt perspektiv.

Efter utbildningen ska kursdeltagaren:

- kunna förklara och redogöra för skolväsendets politiska och administrativa styrning och motivera vägval, utifrån styrdokument och lokal kontext. Dessutom kunna resonera om de ramar och möjligheter som styrningen ger verksamheten.

Rektorn och ledarskapet

Här behandlas olika teorier om ledarskap och gruppdynamik, särskilt pedagogiskt ledarskap. Rektorsrollen granskas och analyseras. Momentet innebär att deltagarna reflekterar över sitt eget ansvar i ett värdebaserat ledarskap, där etiska dilemman bearbetas och granskas kritiskt.

Efter utbildningen ska kursdeltagaren:

- kunna utöva pedagogiskt ledarskap och reflektera kring kompetenser som är av betydelse för rektors uppdrag. Kunna argumentera för olika etiska perspektiv i beslutsfattande.

Rektorn och kärnverksamheten

Kunskapsbegreppet och den fördjupade förståelsen av lärande, omsorg, utveckling och undervisningens kvalitet är här centrala teman. Det innebär att utveckla verksamheten mot de nationella målen genom att leda och stärka förskollärare, lärare och övrig personal.

Efter utbildningen ska kursdeltagaren:

- kunna leda samtal och kollegialt lärande om kunskapsutveckling och lärande utifrån analys av verksamhetens resultat.

Förskolan och skolan som lokal organisation

Att organisera för systematiskt kvalitetsarbete och analysera verksamhetens resultat utgör delmomentets kärna. Förskolan och skolan som lokal kultur och praktisk organisation behandlas, vilket inbegriper exempelvis resursfördelning och arbetsmiljöfrågor. Organisationsteoretiska perspektiv belyses och granskas kritiskt.

Efter utbildningen ska kursdeltagaren:

- kunna följa upp, analysera och utvärdera verksamhetens organisering och förändringsbehov samt samla in grundläggande data.

Examination

Kunskapsområdet ska examineras, så att det bidrar till måluppfyllelse. Det är lärosätena som anordnar utbildningen som ansvarar för examinationens upplägg och genomförande. Enbart betygsgraderna godkänd eller underkänd får användas.